

TERESA GŁOWACKA

JĘZYK KABA JAKO PRZYKŁAD JĘZYKA HASEŁ PRZEDMIOTOWYCH W FORMIE KARTOTEKI WZORCOWEJ

1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE JĘZYKA KABA

W połowie 1991 r. w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie (BUW) podjęto prace zmierzające do przygotowania warunków do utworzenia publicznie dostępnego katalogu online (OPAC). Wtedy też rozpoczęto prace nad językiem informacyjno-wyszukiwawczym (jiw) dostosowanym do wymagań i możliwości zautomatyzowanego systemu bibliotecznego, dysponującego modulem kartotek haseł wzorcowych (khw). Przyjęto założenie, że projektowany język powinien być prezentowany w formie kartoteki wzorcowej spójnej z kartoteką wzorcową haseł bibliograficznych.¹

Decyzję o budowie nowego jiw poprzedziły badania możliwości wykorzystania w przyszłym katalogu online BUW któregoś z już istniejących języków.² Ostatecznie zdecydowano, że przyszłym językiem będzie język haseł przedmiotowych (jhp). Zakupienie oprogramowania VTLIS (Virginia Tech Library System) przez BUW oraz Bibliotekę Jagiellońską i Bibliotekę Uniwersytetu Gdańskiego sprawiło, że od 1992 roku prace nad językiem informacyjno-wyszukiwawczym prowadzono wspólnie. Projektowany język haseł przedmiotowych nazwano akronimem KABA (Katalogi Automatyczne Bibliotek Akademickich). Założono, że będzie to jiw przeznaczony przede wszystkim dla bibliotek uniwersalnych, a jego słownictwo – o nieograniczonym zakresie i zróżnicowanym stopniu szczegółowości – będzie dostosowane do katalogowania przedmiotowego wyszczególniającego. Równocześnie postanowiono, że będzie

¹ Hasło wzorcowe – to przyjęta dla danego systemu ujednoczona nazwa danej osoby, ciała zbiorowego, ujednoczony tytuł, ustalone wyrażenie jiw – podane w ujednoczonej formie. Istotą kartotek wzorcowych jest jednoznaczność, standaryzacja i spójność danych zawartych w kartotece, a tym samym danych wprowadzanych do katalogów bibliotecznych. Kartoteki wzorcowe gwarantują odpowiedni stopień sprawności wyszukiwawczej katalogów i pewną kontrolę jakości wprowadzanych danych.

² T. GŁOWACKA, *Język haseł przedmiotowych dla katalogów online bibliotek akademickich*, „Przegląd Biblioteczny”, 1994 z.1/2, s.55-63.

to język kompatybilny z dwoma najbardziej znaczącymi i rozpowszechnionymi w świecie językami haseł przedmiotowych: jhp Biblioteki Kongresu (LCSH) i jhp Biblioteki Narodowej Francji (RAMEAU). Założona kompatybilność odpowiada wzajemnej kompatybilności języków RAMEAU-LCSH i wyraża się w zgodności metody i zasad gramatyki oraz w identyczności znaczenia, funkcji i łączliwości z innymi jednostkami leksykalnymi wzajemnie ekwiwalentnych haseł (terminów). Tak rozumiana kompatybilność nie oznacza identyczności zasobów leksykalnych, uwzględnia specyficzne wymagania języków naturalnych oraz przewiduje możliwość rozwoju słownictwa każdego jiw stosownie do potrzeb poszczególnych regionów i środowisk – zawsze w zgodności metodycznej z pozostałymi kompatybilnymi jiw.

Języki, których metodę zdecydowano się przyjąć, dysponują leksyką dostosowaną do katalogowania przedmiotowego wyszczególniającego, ich słownictwo prezentowane jest również w formie khw spójnej z kartoteką wzorcową haseł bibliograficznych; gwarantują one jedność słownictwa, stwarzając swobodny dostęp do wszystkich elementów leksykalnych – także określników; stosują używany w tezaurusach system relacji. Źródłem bezpośrednim języka KABA jest język RAMEAU. Rekordy haseł w khw KABA, prezentowane w formacie USMARC(A), opracowane są zgodnie z zaleceniami i normami międzynarodowymi oraz standardami wypracowanymi przez zespół polskich użytkowników VTLS, z zachowaniem spójności strukturalnej z odpowiednimi hasłami RAMEAU. Hasła wzorcowe KABA wchodzą w analogiczne relacje, mają identyczne jak ich odpowiedniki w RAMEAU zasady stosowania i funkcje w leksyce (tematu, określnika, tematu i określnika). Powiązano je dodatkowo relacjami ekwiwalencji z odpowiednimi francuskojęzycznymi hasłami RAMEAU i angielskojęzycznymi hasłami LCSH. Oprogramowanie VTLS umożliwia dostęp do właściwych polskojęzycznych haseł KABA poprzez indeks „z”, który wykazuje wszystkie ich ekwiwalenty w słownictwie RAMEAU i LCSH.

Można więc powiedzieć, że język KABA dzięki przedstawionym powyżej rozwiązaniom stwarza możliwość wspomaganego komputerowo przekładu opisów przedmiotowych tworzonych dla dokumentów w systemach katalogowych i bibliograficznych stosujących języki RAMEAU i LCSH. Dzięki temu możliwe jest wykorzystywanie danych z baz bibliograficznych, w których kluczami dostępu są hasła formułowane w wymienionych językach informacyjno-wyszukiwawczych, np. OCLC, BN-OPALE.

Projekt opracowania języka haseł przedmiotowych prezentowanego w formie kartoteki haseł wzorcowych i powiązania go w logiczną całość z kartoteką wzorcową haseł bibliograficznych był – i pozostaje nadal – w Polsce przedsięwzięciem pionierskim. Najistotniejszą zaletą języka KABA, praktycznie nie do osiągnięcia przez inny język informacyjno-wyszukiwawczy w ciągu najbliższych lat, jest jednak jego przekładalność na dwa języki haseł przedmiotowych o światowym zasięgu: RAMEAU i LCSH. Cecha ta, w momencie przystępowania

Polski do programów międzynarodowej wymiany danych bibliograficznych, może okazać się ważniejsza od innych zalet.

2. PREZENTACJA LEKSYKI JĘZYKA KABA W FORMIE KARTOTEKI HASEŁ WZORCOWYCH (KHW)³

Kartoteka wzorcowa języka KABA stanowi zasób leksykalny, którym wolno posługiwać się użytkownikom w procesie tworzenia charakterystyk wyszukiwawczych w tym języku, uwzględniając przyjęte zasady metodyczne. Hasła przedmiotowe proste i rozwinięte dla katalogowanych przedmiotowo dokumentów tworzy się wyłącznie z terminów przyjętych w kartotece wzorcowej języka KABA. Hasłem przedmiotowym w jhp KABA jest zdanie, w którym każda jednostka leksykalna lub ich kombinacja jest hasłem wzorcowym, np.

Polacy

Polska

Wojna światowa (1939-1945)

Zakopane (Polska) – Stary Cmentarz

Lublin (Polska) – Kaplica św. Trójcy

Dzieci chore – pielęgnacja

Wyszyński, Stefan (1901-1981) – chronologia

Jeżeli w kartotece języka KABA brak jest relewantnego terminu, nie wybiera się wyrażenia zastępczego, o szerszym lub węższym zakresie. W takiej sytuacji trzeba zaproponować właściwy termin do khw KABA, który będzie musiał przejść zwykły proces opracowania hasła i walidacji. (Por. R.3)

Język KABA – jako jedyny język informacyjno-wyszukiwawczy w Polsce jest prezentowany w formie kartoteki hasel wzorcowych, będącej elementem systemu kartotek służących do globalnej obsługi zautomatyzowanych katalogów bibliotecznych, niezależnie od stosowanego pakietu oprogramowania. Dzięki temu możliwe staje się uzyskanie jednolitości, jednorodności i ekonomizacji opracowania rzeczowego w stosujących go bibliotekach.

2.1 Jednostki leksykalne języka KABA ⁴

W języku KABA, tak jak w językach RAMEAU i LCSH, zachowano właściwy innym językom hasel przedmiotowych podział wyrażen na tematy i określniki.

³ T. Głowacka, *Kartoteka wzorcowa języka KABA: stosowanie w katalogowaniu przedmiotowym*, Warszawa, 1997.

⁴ *Kartoteka wzorcowa języka KABA, cz.1, Nazwy własne*, praca zbiorowa pod red. J. Woźniak, Warszawa, 1994.

Tematy to jednostki leksykalne samodzielne (autosyntaktyczne); mogą same stanowić zdania w jhp, mogą tworzyć samodzielne hasła przedmiotowe proste.

Określniki to jednostki leksykalne niesamodzielne syntaktycznie (synsyntaktyczne); nie mogą same stanowić zdań w jhp, mogą wystąpić w zdaniu tylko po temacie (bezpośrednio lub po innym określniku), współtworząc hasło przedmiotowe rozwinięte.

W języku KABA pojawiła się ponadto w obrębie tematu nowa podklasa jednostek leksykalnych zwana tematami z prepozycją. Tematy z prepozycją częściowo zastąpiły stosowane w polskiej praktyce jhp połączenia tematów jednostkowych z określnikami jednostkowymi. Charakteryzuje je dwuczłonowa struktura: człon pierwszy, nazwany prepozycją, wprowadza właściwy temat (apozycję). Separatorem obu członów jest „.” (Kropka). Tematy z prepozycją stosuje się w khw KABA w następujących sytuacjach:

gdy przedmiotem dokumentu jest autorskie dzieło literackie, muzyczne, plastyczne, filmowe, np.: *Witkiewicz, Stanisław Ignacy (1885-1939). Szewcy*

gdy przedmiotem dokumentu jest instytucja będąca organem władzy terytorialnej ustawodawczej, sądowej, administracyjnej, wojskowej, np.: *Polska. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej (1990-)*

gdy przedmiotem dokumentu jest instytucja podrzędna hierarchicznie innej instytucji i nie posiadająca nazwy identyfikującej ją jednoznacznie, np.: *Uniwersytet Warszawski. Wydział Historyczny*

gdy przedmiotem dokumentu jest część anonimu klasycznego lub innego dzieła anonimowego, np.: *Biblia. ST. Księga Rut*

Konstrukcje te stosuje się również w kartotece haseł bibliograficznych.

Ze względu na łączliwość określników z tematami wprowadzono w języku KABA podział określników na określniki swobodne (powszechnego stosowania) i określniki związane (ograniczonego stosowania). Określniki swobodne można łączyć z tematami wielu lub jednej tylko kategorii. Oprócz określników swobodnych w kartotece języka KABA spotyka się modelowe wolne frazy, które nie tworzą samodzielnych jednostek leksykalnych, lecz schematy, według których jednostki takie można tworzyć, np. „w sztuce”, „w literaturze”, „w kinie”, „w teatrze”, „jako lokata kapitału”.

Określniki związane mogą występować w hasłach przedmiotowych tylko w kontekście tego tematu, przy którym zostały wymienione w kartotece wzorcowej, np.:

Biskupi – konsekracja

Jezus Chrystus – ukrzyżowanie

Z punktu widzenia zakresu referencji wyróżniamy w języku KABA tematy i określniki rzeczowe (nazywane też treściowymi) oraz tematy i określniki formy.

Tematy rzeczowe odwzorowują przedmioty, o których informacja zawarta jest w tekście dokumentu, np.:

Biochemia

Chirurgia

Rudy

Rodzina

Algebry Banacha

Analiza Fouriera

Symulacja komputerowa

Określniki rzeczowe odwzorowują cechy przedmiotowe informacji zawartych w dokumentach. Służą wskazaniu właściwości i cech przedmiotu oraz jego ujęcia, w tym aspektów przedstawień, np.:

Lekarze – finanse osobiste

Adwokaci – działalność polityczna

Mickiewicz, Adam (1798-1855) – dzieciństwo i młodość

Dzieci chore – pielęgnacja

Środowisko – ochrona

W pewnym zakresie cechy przedmiotowe informacji zawartych w dokumentach wskazują określniki lokalizujące. Służą one „lokalizacji przedmiotu” w czasie lub przestrzeni.

Określniki lokalizujące w czasie to określniki chronologiczne. Wskazują one okoliczności czasu, w których przedmiot się przejawia, wskazują pewien etap jego dziejów. W jhp KABA stosuje się swobodne i związane określniki chronologiczne. W kartotece KABA są one prezentowane najczęściej jako połączenia określników i poprzedzone określnikiem historia, np.:

historia – do 1500

historia – 19 w.

historia – 1945-1990

Zgodnie z zasadami prekoordynacji określniki chronologiczne stosuje się w hasłach przedmiotowych po określniku – historia lub bezpośrednio po temacie, np.:

Turystyka – historia – 20 w

Literatura polska – 19 w. – historia i krytyka

Określniki chronologiczne związane prezentowane są w khw KABA w obrębie właściwych haseł wzorcowych, np.:

Polska – historia – 1981-1983 (Stan wojenny)

Kino – 1895-1929

Określniki lokalizujące w przestrzeni to określniki geograficzne. Określniki geograficzne wskazują na terytorialne nacechowanie lub związki przedmiotu dokumentu. Tylko nazwy geograficzne, które w khw KABA jako hasła wzorcowe nie są lokalizowane w dopowiedzeniach (nazwy państw współczesnych

i dawnych, nazwy kontynentów, związków państw, regionów społeczno-ekonomicznych, jednostek fizjograficznych międzynarodowych lub należących do kilku państw) w funkcji określników geograficznych stosuje się bezpośrednio. Nazwy geograficzne lokalizowane w funkcji określników geograficznych stosuje się pośrednio, poprzedzone nazwą kraju współczesnego, na terytorium którego dana jednostka znajduje się obecnie, np.:

Turystyka – Włochy

Turystyka – Polska – Kraków

Turystyka – Alpy (góry)

Określniki formy wskazują formę i/lub sposób wyrażenia informacji w dokumencie; określają cechy piśmiennicze tekstu, formę wydawniczą, rodzaj utrwalonego sygnału i postać fizyczną dokumentu, np.:

Polska – mapy

Dzieci – biografie

Język angielski – słowniki

2.2 Zasady prekoordynacji w języku KABA

Hasła przedmiotowe w języku KABA budowane są zgodnie z ogólną regułą prekoordynacji, przyjętą w językach haseł przedmiotowych. Elementem obligatoryjnym zdania w języku KABA jest temat, ewentualnie temat z prepozycją lub dopowiedzeniem; może on także samodzielnie tworzyć zdanie, np.:

Architektura

Katecheci

Rak (choroba)

Wisła (Polska ; rzeka)

Hasła przedmiotowe zbudowane według powyższego schematu to hasła przedmiotowe proste. W praktyce katalogowania przedmiotowego znacznie częściej stosuje się hasła przedmiotowe rozwinięte, składające się z tematu i określnika lub tematu i określników.

W prekoordynowanym języku KABA ustalono sztyk podstawowy określników w zdaniu. Jest on następujący:

[temat] – [określnik rzeczowy] – [określnik geograficzny] – [określnik chronologiczny] – [określnik formy]

Szyk ten ulega pewnym modyfikacjom w hasłach z zakresu sztuk pięknych i literatury.

W języku KABA przyjęto również zgodne z zasadami metodyki języków kompatybilnych szczegółowe rozstrzygnięcia dotyczące łączliwości terminu z określnikiem geograficznym i chronologicznym.

2.3 Typy i struktura rekordów khw KABA

Uważna lektura zawartości rekordu hasła wzorcowego nie tylko ułatwia dobór właściwych wyrażen (tematów, określników, połączen tematów z określnikami) i poprawne, zgodnie z metodyką języka, zastosowanie ich w hasłach przedmiotowych, ale pozwala także – dzięki bogatym notom metodycznym – na skorygowanie wcześniejszych ustaleń, podjętych w toku formułowania projektu charakterystyki wyszukiwawczej dokumentu.

W kartotece wzorcowej języka KABA rozróżniamy 2 podstawowe typy rekordów: rekordy haseł wzorcowych (w tym określników swobodnych) oraz rekordy odsyłaczy orientacyjnych ogólnych.

2.3.1 Rekordy haseł wzorcowych

Hasłem wzorcowym w kartotece języka KABA jest jednostka leksykalna języka, przyjęta do używania w określonych funkcjach. Może nim być:

- termin, który jest tematem (w polu Auth/Ref oznaczony kodem „a”), np.
Alergia na metale
Handel międzynarodowy
Bitwy
- termin, który jest terminem i określnikiem (w polu Auth/Ref oznaczony kodem „f”), np.
Dzieci
Polska
Metabolizm
- termin, który jest określnikiem swobodnym (w polu Auth/Ref oznaczony kodem „d”)
aspekt religijny
słowniki
handel zagraniczny
- hasło, które jest tematem z określnikiem związanym, np.:
Warszawa (Polska) – kościół św. Aleksandra

W kartotece języka KABA przeważają hasła proste (nie rozwinięte) (przykłady: 1,2,6,8,9,11,13). Hasła rozwinięte (tematy z określnikiem) wprowadza się wtedy, gdy zawierają określniki związane (przykłady: 4,5,12), gdy są cytowane w innych rekordach jako przykłady lub gdy jest to konieczne dla dopełnienia związków semantycznych w języku (przykłady: 3,7).

Prezentacja leksyki języka KABA w formie kartoteki haseł wzorcowych obliguje do zachowania spójności formy tych haseł z hasłami w pozostałych kartotekach wzorcowych systemu. Istotą kartoteki haseł wzorcowych jest bowiem jednoznaczność, standaryzacja i spójność danych. Kartoteki haseł wzorcowych, łącząc w jeden spójny system hasła opisu bibliograficznego i hasła opisu rzeczowego, gwarantują spójność tych samych wyrażen języka natural-

nego, używanych w różnych funkcjach. Forma haseł dla nazw osobowych, tytułów ujednoczonych, i nazw instytucji i organizacji musi być we wszystkich kartotekach jednolita. Rzutuje to na formę haseł przedmiotowych wyrażonych nazwami własnymi.

Rekord hasła wzorcowego można podzielić na kilka stref z punktu widzenia metodyki języka. Pierwszą z nich jest strefa hasła rekordu, zawarta w polach 1XX. Strefa ta pozostaje w ścisłym związku z polami stałej długości, w których zawarte są w formie zakodowanej bardzo istotne informacje o hasle. Pola stałej długości informują między innymi o funkcji terminu w leksyce (pole Aut/Ref) i o łączliwości hasła wzorcowego z określnikami geograficznymi (pole Geo-Subd).

Język KABA powstaje jako język kompatybilny z językami RAMEAU i LCSH. W polach 472 podane są odpowiedniki haseł wzorcowych KABA w tych językach. Kod [f] oznacza hasło w języku RAMEAU, kod [a] w języku LCSH. Obowiązkowe relacje ekwiwalencji z terminami francuskimi RAMEAU i angielskimi LCSH chronią słownictwo przed użyciem różnych określeń w tym samym znaczeniu. W polach 4XX znajdują się także terminy synonimiczne lub kwazisynonimiczne, bliskoznaczne terminom przyjętym jako hasła wzorcowe języka KABA. W polach 5XX wymieniane są hasła wzorcowe języka KABA relacyjnie związane z hasłem danego rekordu. Relacje hierarchiczne (nadrzędności i podrzędności) oraz relacje kojarzeniowe wskazują bliskie zakresowo hasła.

O znaczeniu w jakim termin używany jest w języku KABA informują noty zapisane w polu 667 9 (przykłady: 1,2,13). Zdarza się, że w języku KABA nadajemy terminowi znaczenie nieco inne niż posiada on w naturalnym języku polskim. Dzieje się tak gdy zamierzamy stosować termin w dwu liczbach lub rodzajach gramatycznych, np.: *Kino, Kina; Pisarze, Pisarki; Powieść, powieści*.

Zasady stosowania terminu podawane są w polu 680 9 (przykłady: 1,2,6,8,9,10,11,13). W polu tym znajdujemy szczegółowe informacje o stosowaniu terminu w dwóch funkcjach (przykład 8), często informuje ono także o zakazie stosowania terminu w pewnych sytuacjach i wskazuje na inne hasła wzorcowe (przykłady: 1,2,6,8,9,11).

Bardzo ważną funkcję wyszukiwawczą i metodyczną zarazem pełnią odsyłacze orientacyjne uzupełniające, prezentowane w powtarzalnym polu 360 (przykłady: 1,2,6,8,9,11). Przede wszystkim znajdujemy tu informacje o terminach „pokrewnych” hasła wzorcowemu, używanych w funkcji określników swobodnych. Na przykład od hasła wzorcowego *Chirurgia operacyjna* prowadzi odsyłacz: „zt. Określnik – *chirurgia* po nazwach chorób, narządów, układów wewnętrznych i części ciała”. Odsyłacze orientacyjne uzupełniające prowadzą również od haseł wzorcowych do różnych form wyrażenia utworzonych od wyrazu/wyrażenia będącego hasłem, np.: od hasła *Pisarki* prowadzi odsyłacz „zt. hasła zaczynające się od wyrazu *Pisarki*”. Od hasła *Biografie* prowa-

dzi odsyłacz „zt. hasła zawierające pochodne od wyrazu Biografie”, np. Filmy biograficzne. Odsyłacze orientacyjne uzupełniające wskazują też na metodę poszukiwań, wiążą hasła wzorcowe typu „grupa obiektów” z obiektami, np. od hasła *Metale* prowadzi odsyłacz „zt. nazwy poszczególnych metali i grup metali, np. Miedź”, od hasła *Pisarze* prowadzą odsyłacze „zt. nazwy osobowe pisarzy; zt. nazwy poszczególnych grup pisarzy, np. Dramaturdzy”. Odsyłacze orientacyjne prowadzą także od haseł wzorcowych, wyrażających dziedziny wiedzy do ich przedmiotów szczegółowych, np. *Chirurgia operacyjna* zawiera odsyłacz: „zt. nazwy poszczególnych operacji, np. Amputacja”.

2.3.2. Rekordy odsyłaczy orientacyjnych całkowitych

Rekordy odsyłaczy orientacyjnych całkowitych pełnią w kartotece wzorcowej języka KABA istotną funkcję metodyczną i wyszukiwawczą. Wskazują jak prowadzić poszukiwania i informują jak konstruować hasła według opisanego schematu (przykłady: 14,15).

Wszystkie odsyłacze orientacyjne całkowite w polu stałej długości Auth/Ref mają wpisany kod „b”. Jest to pierwszy wyraźny wyróżnik tego typu rekordów. Następną cechą szczególną jest istnienie pola 260 – nieobecnego w rekordach haseł wzorcowych – przeznaczonego na informacje dotyczące posługiwania się terminem zapisanym w polu 1XX. Wyrażenie zapisane w polu 1XX w rekordzie odsyłacza orientacyjnego całkowitego nigdy samo nie stanowi hasła wzorcowego, może być natomiast początkiem lub innym fragmentem hasła.

Pola 4XX w rekordach odsyłaczy orientacyjnych całkowitych tak jak w rekordach haseł wzorcowych przeznaczone są na ekwiwalenty i odpowiedniki hasła w językach RAMEAU i LCSH.

Wśród odsyłaczy orientacyjnych występują najczęściej następujące typy:

- wskazujące konstrukcję tematu, rozpoczynającego się od danego wyrazu/ wyrażenia, np. odsyłacz: *humor [przymiotnik od nazwy narodowości lub języka]* zawiera notę: „z. hasła zaczynające się od wyrazu Humor z przymiotnikiem od nazwy narodowości lub języka. Konstrukcje takie stosuje się wyłącznie do zbiorów tekstów humorystycznych. Do prac dotyczących humoru jako gatunku literackiego stosuje się hasła zaczynające się od wyrazu Humor z określnikiem – historia i krytyka”.
- wskazujące konstrukcję haseł z przyjętą w leksyce wolną frazą, np. [...] *w literaturze*.

W polu 260 czytamy: „z. hasła typu [przedmiot] w literaturze. Przedmiot może być wyrażony nazwą pospolitą, geograficzną, osobową, kategorii osób, instytucji i organizacji, np. Miasta w literaturze; Madryt w literaturze; Dzieci w literaturze; Hugo, Victor (1802-1885) w literaturze; Zielony Balonik (Kra-ków, Polska ; kabaret ; 1905-1915) w literaturze”.

Dla katalogujących przedmiotowo odsyłacze orientacyjne całkowite są wskazaniem, w jaki sposób tworzyć brakujące w procesie katalogowania hasła

wzorcowe gdy istnieje schemat. Oczywiście proponowane zgodnie ze schematem hasła muszą przed użyciem do katalogowania zostać zwalidowane i wprowadzone do kartoteki wzorcowej języka KABA.

3. ORGANIZACJA PRAC NAD JĘZYKIEM KABA.

Tak, jak przedsięwzięciem pionierskim było podjęcie zadania utworzenia kartoteki wzorcowej języka haseł przedmiotowych, powiązanej w logiczną całość z kartoteką wzorcową haseł bibliograficznych, tak wybór metody permanentnego współtworzenia języka haseł przedmiotowych przez zespół autorów – w toku katalogowania przedmiotowego online – jest rozwiązaniem nie mającym w Polsce precedensu. Propozycje nowych haseł (terminów) do khw KABA opracowują bibliotekarze katalogujący przedmiotowo dokumenty w 9 bibliotekach współtworzących język. Zespół autorów propozycji haseł liczy w tej chwili około 60 osób.

Każdy wprowadzany do khw KABA termin, wnosząc określoną wartość semantyczną, musi być prezentowany zgodnie z wymogami kartoteki wzorcowej. Zanim proponowane hasła wejdą do zasobu kartoteki muszą przejść przez procedurę walidacji⁵, tj. ostatecznej weryfikacji i autoryzacji. Walidacja haseł przez Międzyuczelniany Zespół Walidacyjny⁶ oraz ostateczna redakcja merytoryczna dokonywana w Ośrodku Języka i Kartoteki Wzorcowej KABA stanowią gwarancję wartości intelektualnej i poprawności formalnej nowych haseł wzorcowych wprowadzanych do khw KABA. Przyjęcie trybu walidacji zespołowej haseł na cyklicznie organizowanych w Ośrodku KABA sesjach – z punktu widzenia rozwoju języka i jego metody – okazało się rozwiązaniem optymalnym. Sesje te, poza spełnianiem standardowych zadań walidacyjnych były i pozostają formą doskonalenia umiejętności zespołu autorskiego.

Ośrodek Języka i Kartoteki Wzorcowej KABA powołany w czerwcu 1996 roku w ramach Centrum Formatów i Kartotek Haseł Wzorcowych przy BUW jest jednostką odpowiedzialną za utrzymywanie – będącej dorobkiem wspólnej pracy 9 bibliotek⁷ – bazy khw KABA, za jej koordynację oraz za wartość

⁵ T. Głowacka, *Walidacja haseł do kartoteki wzorcowej języka haseł przedmiotowych*, Przegląd Biblioteczny, 1995 z.2, s.165-170.

⁶ W skład utworzonego jesienią Międzyuczelnianego Zespołu Walidacyjnego weszły po 2 osoby z bibliotek współtworzących jhp KABA oraz zespół ówczesnej Sekcji Środków Lingwistycznych BUW dziś Zespół Ośrodka Języka i Kartoteki Wzorcowej KABA.

⁷ Współtwórcami języka i khw KABA jest 9 bibliotek VTLs: Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, Biblioteka Jagiellońska, Biblioteka Akademii Górniczo-Hutniczej, Biblioteka Uniwersytetu Gdańskiego, Biblioteka Uniwersytetu Wrocławskiego, Biblioteka Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Biblioteka Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Biblioteki Akademii Rolniczej i Politechniki w Lublinie. Użytkownikami języka KABA jest 16 bibliotek; 7 bibliotek wykorzystuje język KABA biernie, nie uczestnicząc w tworzeniu leksyki.

intelektualną i równomierny rozwój leksyki języka KABA. W codziennej praktyce sprowadza się to do odpowiedzialności za ostateczną redakcję merytoryczną wszystkich rekordów nowych haseł, za wprowadzenie ich do khw i ostateczne zatwierdzenie w systemie oraz za powiązanie rekordów nowych haseł z rekordami haseł istniejących już w khw KABA. Do obowiązków Ośrodka należą też stałe korekty, poprawki i modyfikacje rekordów haseł, wynikające zarówno z rozwoju języka KABA, jak i z konieczności utrzymywania pełnej kompatybilności z językami RAMEAU-LCSH, które także permanentnie rozwijają się, doskonałą metodę i modyfikują słownictwo.

Dbłość o utrzymywanie założonej kompatybilności języka KABA z językami RAMEAU-LCSH jest jednym z głównych zadań Ośrodka KABA. Poza wymienionymi czynnościami, pewnym sposobem gwarantowania zgodności metodycznej kompatybilnych języków jest publikowanie przez zespoły autorskie spójnych materiałów metodycznych, niebagatelne znaczenie ma łatwa dostępność aktualizowanego słownictwa; bardzo istotne są robocze kontakty zespołów autorskich. Od początku prac nad językiem KABA współpracujemy z zespołem autorskim RAMEAU (Service d'Autorité-Matière BNF), wykorzystując doświadczenie i bardzo życzliwą pomoc kolegów francuskich.

Kolejnym ważnym zadaniem Ośrodka KABA jest kształcenie użytkowników języka KABA. Aby przyjęty model organizacji pracy nad językiem i współpracy w procesie katalogowania przedmiotowego mógł spełniać oczekiwania niezbędna jest troska o permanentne kształcenie osób uczestniczących w realizacji przedsięwzięcia. Ośrodek KABA prowadzi staże w zakresie tworzenia słownictwa KABA i partycypuje w opracowywaniu programów staży w zakresie katalogowania przedmiotowego w języku KABA organizowanych w bibliotekach VTLS o największym doświadczeniu. Pewną formą kształcenia w zakresie katalogowania przedmiotowego w języku KABA są warsztaty. Organizujemy je na poziomie wstępnym i zaawansowanym, najczęściej w BUW. Kilkakrotnie takie warsztaty odbyły się również w innych miastach Polski.

Wielką wagę przywiązujemy do pomocy metodycznych. Nie licząc artykułów na łamach czasopism, opublikowaliśmy dotychczas dwie pozycje książkowe⁸ poświęcone językowi KABA oraz pierwsze listy określników swobodnych języka KABA⁹. Publikujemy także materiały dydaktyczne służące warsztatom. W przygotowaniu są kolejne publikacje.

⁸ Zob. przypisy 3, 4.

⁹ *Listy określników swobodnych języka KABA*, prprac. T. Głowacka, G. Jaśkowiak, Gdańsk, 1995.

4. STAN I PERSPEKTYWY ROZWOJU JĘZYKA KABA

Kartoteka wzorcowa języka KABA utrzymywana na serwerze BUW dostępna jest w sieci Internet. Słownictwo khw KABA, zapoczątkowanej w 1994 r., wzrasta w szybkim tempie. Na początku 1996 r. khw KABA liczyła 4 369 haseł wzorcowych, obejmując około 21 000 kluczy wyszukiwawczych. 31 grudnia 1996 r. khw KABA liczyła już 11 000 haseł wzorcowych i około 41 500 kluczy wyszukiwawczych. 1 września 1998 r. Słownictwo jhp KABA liczyło 24 893 hasła wzorcowe. Dodając 44 807 terminów francusko- i angielskojęzycznych oraz 29 871 polskojęzycznych terminów odrzuconych można powiedzieć, że język KABA oferuje w tej chwili w swojej kartotece wzorcowej 99 571 różnych kluczy wyszukiwawczych.

Tworzone w toku katalogowania przedmiotowego słownictwo jhp KABA ma strukturę indukcyjną. Jest zatem przede wszystkim zbiorem terminów, które były dotychczas potrzebne w procesie katalogowania. Ośrodek KABA projektuje uzupełnienie zasobu leksykalnego metodą dedukcyjną do osiągnięcia struktury kompletnej.

Bardzo potrzebne jest przygotowanie jak najszybsze edycji książkowej słownika jhp KABA. Domagają się tego użytkownicy i twórcy języka KABA oraz biblioteki przewidujące możliwość stosowania tego języka.

Oczekiwane są następne listy określników swobodnych i zapowiedziane przez nas pomoce metodyczne. Są to zadania długofalowe i permanentne, tak jak szkolenie użytkowników języka KABA – zarówno w zakresie tworzenia leksyki języka, jak w zakresie prawidłowego jej wykorzystywania w toku katalogowania przedmiotowego. Tylko dobrze zorganizowany warsztat pomocy metodycznych do pracy z językiem KABA i sprawny system szkolenia użytkowników, zarówno na poziomie podstawowym jak zaawansowanym, mogą gwarantować w zadawalającym stopniu utrzymanie jednolitej metody katalogowania przedmiotowego w bibliotekach współpracujących i procentować prawidłowym rozwojem tworzonej leksyki. Zadania te są tym ważniejsze, że przewidujemy dalszy wzrost użytkowników języka KABA. Zainteresowanie bibliotek językiem KABA jest bardzo duże, świadczy o tym m.in. udział w organizowanych przez nas konferencjach. W ostatniej konferencji poświęconej językowi KABA zorganizowanej w Bibliotece Uniwersytetu Gdańskiego w Sopocie¹⁰ (wrzesień 1997) uczestniczyło 71 bibliotek, w tym dwie biblioteki zagraniczne, 12 bibliotek uniwersyteckich i tyleż samo bibliotek technicznych. Wzrasta zainteresowanie językiem bibliotek specjalnych, co rzutuje poważnie

¹⁰ *Materiały z konferencji nt.: Język haseł przedmiotowych KABA: stan i perspektywy rozwoju*, Sopot 9/11.09.1997. Warszawa, 1998.

na tworzone słownictwo. W ostatnim roku przystąpiły między innymi do współpracy biblioteki Akademii Ekonomicznej, Wyższej Szkoły Teatralnej, Akademii Rolniczej w Krakowie. Ponieważ język KABA może być wykorzystywany do katalogowania przedmiotowego zbiorów specjalnych w bibliotekach należy oczekiwać zainteresowania również z tej strony. Poważnym problemem organizacyjnym jest przystępowanie do współpracy bibliotek wydziałowych współpracujących uczelni.

Przedstawiłam Państwu wyliczone pospiesznie zadania, które jednocześnie wskazują perspektywy rozwoju języka KABA. Oby nakłady finansowe na rozwój Centrum Formatów i Kartotek Haseł Wzorcowych (w tym Ośrodka KABA) i jego kadr umożliwiły realizację bogatego programu.

Przykłady* :

Przykład nr 1

Local lvl: 1		Subdiv: n	Bib lvl: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 970722	Used: 970724	
Type: z	Geo subd: a	Govt Agn: l		Source: d
Roman: l	Subj: z	Series: n	Ser num: n	Head: bab
Ref status: a	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvl: n	Auth/Ref: a	Mod rec: l	Rules: l	

010 s 97054986
 035 0296-73580
 040 LUBL KUL/GW \c WA U/DF
 150 0 Bazyliki.
 360 \i hasła typu: [nazwa miasta] – [nazwa bazyliki], np. \a Rzym (Włochy) – Basilica di santa Maria Maggiore
 450 0 Bazyliki (kościóły)
 472 0 Basiliques [f]
 472 0 Basilicas [a]
 550 0 Architektura sakralna. \w g
 550 0 Kościoły. \w g
 667 9 Kościoły chrześcijańskie o architekturze bazylikowej budowane od 3 w. na planie bazyliki rzymskiej ; uprzywilejowane kościoły katolickie, podniesione do godności bazyliki przez papieża
 670 RAMEAU
 680 9 \i Stosuje się do prac na temat budynków kościołów o architekturze bazylikowej oraz kościołów mających tytuł bazyliki z wyjątkiem katedr. Do prac

* Przytoczone przykłady wg stanu bazy khw KABA w dn. 15 września 1998 r.

na temat rzymskich bazylik starożytnych stosuje się hasło \a Bazyliki (architektura rzymska) <-OG>

681 \i Użyto w rekordzie \a Bazyliki (architektura rzymska) <-OG>

Przykład nr 2

Local lvl: 1		Subdiv: n	Bib lvl: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 970722	Used: 980908	
Type: z	Geo subd: a	Govt Agn:	Source: d	
Roman:	Subj: z	Series: n	Ser num: n	Head: bab
Ref status: a	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvl: o	Auth/Ref: a	Mod rec:	Rules:	

010 s 97054987

035 0296-73980

040 LUBL KUL/GW \c WA U/DF

150 0 Bazyliki (architektura rzymska)

360 \i hasła typu: [nazwa miasta starożytnego] – [nazwa bazyliki]

450 0 Antyczne bazyliki rzymskie.

450 0 Bazyliki antyczne.

472 0 Basiliques (architecture romaine) [f]

472 0 Basilicas (Roman architecture) [a]

667 9 W starożytności budynek publiczny, na planie prostokąta, podzielony kolumnadami i zamknięty absydą, w którym odbywały się posiedzenia, obrady trybunałów itp.

670 RAMEAU

680 9 \i Stosuje się do prac na temat rzymskich bazylik starożytnych. Do prac na temat budynków kościelnych o architekturze bazylikowej stosuje się hasło \a Bazyliki <-OG>

681 \i Użyto w rekordzie \a Bazyliki <-OG>

Przykład nr 3

Local lvl: 1		Subdiv: n	Bib lvl: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 970722	Used: 970724	
Type: z	Geo subd:	Govt Agn:	Source: d	
Roman:	Subj: z	Series: n	Ser num: n	Head: bab
Ref status: a	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvl: n	Auth/Ref: a	Mod rec:	Rules:	

010 s 97054988

035 0296-74480

040 LUBL KUL/GW \c WA U/DF

150 0 Bazyliki \z Włochy.
 472 0 Basiliques \z Italie [f]
 472 0 Basilicas \z Italy [a]
 551 0 Rzym (Włochy) \x Basilica di san Giovanni in Laterano. \w h
 551 0 Rzym (Włochy) \x Basilica di san Paolo fuori le Mura. \w h
 551 0 Rzym (Włochy) \x Basilica di santa Maria Maggiore. \w h
 670 RAMEAU

Przykład nr 4

Local lvl: 1		Subdiv: n	Bib lvl: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 970827	Used: 970904	
Type: z	Geo subd:	Govt Agn: l	Source: d	
Roman: l	Subj: z	Series: n	Ser num: n	Head: bab
Ref status: a	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvl: n	Auth/Ref: a	Mod rec: l	Rules: l	

010 s 97055380
 035 0296-74780
 040 LUBL KUL/GW \c WA U/EP
 151 0 Rzym (Włochy) \x Basilica di san Giovanni in Laterano.
 450 0 Bazylika św. Jana na Lateranie w Rzymie.
 451 0 Rzym (Włochy) \x Bazylika w. Jana na Lateranie.
 472 0 Rome (Italie) \x Basilica di san Giovanni in Laterano [f]
 550 0 Bazyliki \z Wochoy. \w g
 670 RAMEAU

Przykład nr 5

Local lvl: 1		Subdiv: n	Bib lvl: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 970828	Used: 970904	
Type: z	Geo subd:	Govt Agn: l	Source: d	
Roman: l	Subj: z	Series: n	Ser num: n	Head: bab
Ref status: a	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvl: n	Auth/Ref: a	Mod rec: l	Rules: l	

010 s 97055404
 035 0308-59980
 040 LUBL KUL/GW \c WA U/MN
 151 0 Watykan \x Basilica di san Pietro.
 450 0 Bazylika św. Piotra na Watykanie.
 450 0 B Bazylika św. Piotra w Rzymie.
 451 0 Watykan \x Bazylika w. Piotra.
 472 0 Vatican \x Basilica di san Pietro [f]
 670 RAMEAU

Przykład nr 6

Local lvl: 1	Subdiv: n	Bib lvl: y		
Type: z	Geo subd: a	Govt Agn: l	Source: d	
Roman: l	Subj: z	Series: n	Ser num: n	Head: bab
Ref status: a	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvl: o	Auth/Ref: a	Mod rec: l	Rules: l	
010	s 95011246			
035	0068-37080			
040	WA U/IG \c WA U/BL			
150 0	Cmentarze.			
360	\i nazwy poszczególnych cmentarzy, np.: \a Warszawa (Polska) – Cmentarz Powązkowski			
360	\i hasła zaczynające się od wyrazu Cmentarze			
450 0	Nekropolie.			
472 0	Cimetières [f]			
472 0	Cemeteries [a]			
550 0	Pogrzeb. \w g			
550 0	Zmarli. \w g			
550 0	Groby.			
550 0	Epitafia (sztuka) \w h			
550 0	Katakumby. \w h			
670	RAMEAU			
680 9	\i Stosuje się do prac dotyczących aspektów ekonomicznych i sanitarnych istniejących cmentarzy i miejsc pochówku. Do prac ogólnych na temat grobów, także w kontekście archeologicznym, stosuje się hasło \a Groby \i. Do prac o pomnikach i kamieniach nagrobnych stosuje się hasło \a Pomniki nagrobne			
681	\i Użyto w rekordzie: \a Groby <–OG>			
681	\i Użyto w rekordzie: \a Pomniki nagrobne <–OG>			

Przykład nr 7

Local lvl: 1	Subdiv: n	Bib lvl: y		
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 950711	Used: 980707	
Type: z	Geo subd:	Govt Agn: l	Source: d	
Roman: l	Subj: z	Series: n	Ser num: n	Head: bab
Ref status: a	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvl: n	Auth/Ref: a	Mod rec: l	Rules: l	
010	s 95011247			
035	0068-37180			
040	WA U/IG \c WA U/BL			

150 0 Cmentarze \z Polska.
 472 0 Cimetières \z Pologne [f]
 472 0 Cemeteries \z Poland [a]
 551 0 Tychy (Polska) \x Bieruń Stary (cmentarz) \w h
 551 0 Warszawa (Polska) \x Cmentarz Powązkowski. \w h
 551 0 Zakopane (Polska) \x Stary Cmentarz. \w h
 670 RAMEAU

Przykład nr 8

Local lvl: 1		Subdiv: a	Bib lvl: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 941126	Used: 970628	
Type: z	Geo subd: a	Govt Agn:	Source: d	
Roman:	Subj: f	Series: n	Ser num: n	Head: bab
Ref status: a	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvl: n	Auth/Ref: f	Mod rec:	Rules:	

010 s 94013685
 035 0040-09780
 040 *KR 93/MK \c WA U/RB
 150 0 Ekologia.
 360 \i określnik \a – aspekt środowiskowy <–OG> \i po nazwach pojazdów lądowych, chorób, chemikaliów i działów gospodarki oraz po właściwych nazwach pospolitych, w tym nazwach maszyn, budowli, urzędzeń w odniesieniu do prac traktujących o ich oddziaływaniu na środowisko 360 \i hasła zaczynające się od wyrazu Ekologia
 450 0 Bionomika.
 450 0 Wpływ środowiska.
 472 0 Écologie [f]
 472 0 Ecology [a]
 550 0 Nauki o środowisku. \w g
 550 0 aspekt środowiskowy.
 550 0 Biologia populacji.
 550 0 Ekologia rolin.
 550 0 Ekologia zwierzt.
 550 0 Ruchy ekologiczne.
 550 0 Środowisko.
 550 0 Środowisko przyrodnicze.
 550 0 Biocenozy. \w h
 550 0 Bioklimatologia. \w h
 550 0 Cykle biogeochemiczne. \w h
 550 0 Ekosystemy. \w h
 550 0 Katastrofy ekologiczne. \w h

- 550 0 Ogrodnictwo ekologiczne. \w h
 550 0 Paleoekologia. \w h
 550 0 Przemysły ekologiczne. \w h
 550 0 Rolnictwo ekologiczne. \w h
 670 RAMEAU
 680 9 \i Stosuje się do prac na temat interrelacji pomiędzy istotami żywymi a ich środowiskiem (z wyjątkiem człowieka).
 680 9 \i Do prac na temat relacji: człowiek-środowisko stosuje się hasło: \a Ekologia człowieka.
 680 9 \i Do prac na temat ruchów społecznych na rzecz ochrony środowiska stosuje się hasło: \a Ruchy ekologiczne <-OG>
 680 9 \i Do prac na temat nauk badających zespół warunków naturalnych (fizycznych chemicznych, biologicznych) i społecznych, w jakich rozwijają się organizmy żywe, szczególnie człowiek, stosuje się hasło: \a Nauki o środowisku.
 680 9 \i Jako określnik \a – ekologia <-OG> \i stosuje się po nazwach zwierząt i grup zwierząt oraz po nazwach roślin i grup roślin
 681 \i Użyto w rekordzie: \a Ekologia człowieka <-OG>
 681 \i Użyto w rekordzie: \a Ekologia zwierzt
 681 \i Użyto w rekordzie: \a Nauki o środowisku <-OG>
 681 \i Użyto w rekordzie: \a Ruchy ekologiczne <-OG>

Przykład nr 9

Local lvl:		1 Subdiv: a	Bib lvl: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 950328	Used: 970523	
Type: z	Geo subd:	Govt Agn:	Source: d	
Roman:	Subj: f	Series: n	Ser num: n	Head: bab
Ref status: a	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvl: n	Auth/Ref: a	Mod rec:	Rules:	
- 010 s 95010587
 035 0050-45380
 040 *GD U/GJ \c WA U/ZJ
 150 0 Handel międzynarodowy.
 360 \i określnik \a – handel zagraniczny \i po nazwach geograficznych, jeżeli trzeba połączony z określnikiem geograficznym wyrażonym nazwą kraju, miasta itp., z którym prowadzona jest wymiana handlowa
 450 0 Handel światowy.
 450 0 Handel zagraniczny międzynarodowy.
 450 0 Międzynarodowy handel zagraniczny.
 472 0 Commerce international [f]
 472 0 International trade [a]
 550 0 Drogi handlowe. \w g

550 0 Międzynarodowe stosunki gospodarcze. \w g
 550 0 handel zagraniczny.
 550 0 Eksport. \w h
 550 0 Import. \w h
 550 0 Incoterms. \w h
 550 0 Język handlu i biznesu. \w h
 550 0 Konkurencja międzynarodowa. \w h
 550 0 Prawo handlowe (prawo międzynarodowe) \w h
 550 0 Protekcjonizm. \w h
 550 0 Sprzedaż międzynarodowa. \w h
 550 0 Taryfa celna. \w h
 550 0 Wolny handel. \w h
 550 0 Umowy wyłączności. \w h
 670 RAMEAU
 680 9 \i Stosuje się do prac ogólnych na temat handlu międzynarodowego.
 680 9 \i Do prac na temat handlu zagranicznego danego kraju, miasta itp.
 stosuje się hasło typu: [nazwa kraju, miasta itp.] – handel zagraniczny
 <-OG>

Przykład nr 10

Local lvl: 1		Subdiv: a	Bib lvl: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 950328	Used: 960228	
Type: z	Geo subd: a	Govt Agn: l	Source: d	
Roman: l	Subj: f	Series: n	Ser num: n	Head: bbb
Ref status: a	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvl: o	Auth/Ref: d	Mod rec: l	Rules: n	

010 s 95010588
 035 0050-44280
 040 *GD U/GJ \c WA U/ZJ
 150 0 handel zagraniczny.
 472 0 Commerce extérieur [f]
 550 0 Handel.
 550 0 Handel międzynarodowy.
 680 9 \i Określnik \a – handel zagraniczny \i stosuje się po nazwach geograficznych do prac na temat handlu zagranicznego danego kraju, miasta itp., np.: \a Francja – handel zagraniczny. \i Jeżeli istnieje potrzeba określenia kraju, miasta itp., z którym prowadzona jest wymiana handlowa, dodaje się określnik geograficzny i tworzy się drugie hasło, np. \a Francja – handel zagraniczny – Japonia \i i \a Japonia – handel zagraniczny – Francja
 681 Użyto w rekordzie: \a Handel międzynarodowy

Przykład nr 11

Local lvl: 1		Subdiv:	Bib lvl: y	
ARN	Rec Stat: n	Entrd: 960509	Used: 961212	
Type: z	Geo subd: a	Govt Agn:	Source: d	
Roman:	Subj: f	Series: n	Ser num: n	Head: bab
Ref status: a	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvl: n	Auth/Ref: a	Mod rec:	Rules:	

010 s 96011068
 035 0122-79180
 040 GD U/GJ \c WA U/EP
 150 0 Wyspy.
 360 \i hasła zaczynające się od wyrazu Wyspy
 450 0 Kraje wyspiarskie.
 450 0 Społeczeństwa wyspiarskie.
 450 0 Wyspa.
 450 0 Wysepki.
 472 0 Iles [f]
 472 0 Islands [a]
 550 0 Rzeźba terenu. \w g
 550 0 Archipelagi.
 550 0 Łuki wyspowe. \w h
 550 0 Rify koralowe. \w h
 670 RAMEAU
 680 9 \i Stosuje się z określnikiem geograficznym do prac na temat wysp nale-
 żących do jednego państwa, prowincji, itp., np. \a Wyspy – Grecja
 680 9 \i Do prac na temat wysp jednego morza, oceanu, rzeki, itp. stosuje się
 hasło typu: [nazwa geograficzna z zachowaniem odpowiedniego przypad-
 ku gramatycznego], Wyspy np.: \a Pacyfiku, Wyspy

Przykład nr 12

Local lvl: 1		Subdiv: n	Bib lvl: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 980125	Used: 980910	
Type: z	Geo subd:	Govt Agn:	Source: d	
Roman:	Subj: z	Series: n	Ser num: n	Head: bab
Ref status: a	Upd status: a	Auth status: a	Name: n	
Enc lvl: o	Auth/Ref: a	Mod rec:	Rules:	

010 s 98050871
 035 0362-18280
 040 LUBL KUL/GW \c WA U/EP
 100 00 Jezus Chrystus \x i Kościół.
 400 00 Jezus Chrystus \x Oblubieniec Kościoła.

400 00 Jezus Chrystus i Kościół.
 472 0 Jesus-Christ \x et l'Église [f]
 550 0 Ciało Mistyczne.
 550 0 Kościół \x historia doktryn.
 550 0 Małżeństwo \x aspekt religijny \x chrześcijaństwo.
 667 Określnik – i Kościół jest określnikiem związanym z tematem Jezus Chrystus
 670 RAMEAU

Przykład nr 13

Local lvl: 1	Subdiv: n	Bib lvl: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 980112	Used: 980617
Type: z	Geo subd:	Govt Agn:	Source: d
Roman:	Subj: z	Series: n	Ser num: n Head: bab
Ref status: a	Upd status: a	Auth status: a	Name: n
Enc lvl: n	Auth/Ref: a	Mod rec:	Rules:

010 s 98050581
 035 0362-17580
 040 LUBL KUL/GW \c WA U/MGW
 150 0 Ciało Mistyczne.
 400 00 Jezus Chrystus \x Ciało Mistyczne.
 450 0 Ciało Mistyczne Chrystusa.
 450 0 Kościół \x Ciało Mistyczne.
 450 0 Mistyczne Ciało Chrystusa.
 472 0 Corps Mystique [f]
 472 0 Jesus Christ \x Mystical body [c]
 500 00 Jezus Chrystus \x i Kościół.
 550 0 Kościół. \w g
 550 0 Świętych obcowanie. \w h
 667 9 Pojęcie teologiczne, obrazujące jedność Kościoła, jego członków, z Chrystusem Zmartwychwstałym
 670 RAMEAU
 680 9 \i Stosuje się do prac na temat Kościoła jako Mistycznego Ciała Chrystusa

Przykład nr 14

Local lvl: 5	Subdiv:	Bib lvl: y	
ARN: 94114900	Rec Stat: n	Entrd: 940301	Used: 970726
Type: z	Geo subd:	Govt Agn:	Source: d
Roman:	Subj: f	Series: n	Ser num: n Head: bbb
Ref status a	Upd status: a	Auth status: a	Name: n
Enc lvl: o	Auth/Ref: b	Mod rec:	Rules:

- 010 s 94114900
 035 0024-91180
 040 GD U/US \c GD U/GJ
 150 0 [...] w literaturze.
 260 \i hasła typu: [przedmiot] w literaturze. Przedmiot może być wyrażony nazwą pospolitą, geograficzną, osobową, kategorii osób, instytucji i organizacji, np. \a Miasta w literaturze; Madryt (Hiszpania) w literaturze; Dzieci w literaturze; Hugo, Victor (1802-1885) w literaturze; Zielony Balonik (Kraków, Polska; kabaret; 1905-1915) w literaturze. \i Hasła tego typu stosuje się w odniesieniu do prac na temat utworów literackich, których dany przedmiot, osoba, nazwa geograficzna jest tematem. Określniki typu: \a – literatura i wojna; – literatura i rewolucja \i stosuje się po nazwach wojen, rewolucji itp. w odniesieniu do prac na temat życia literackiego w czasie wojny/rewolucji i studiów krytycznych na temat obrazu tej wojny/rewolucji w literaturze.
 450 0 [...] w powieści, w teatrze, w poezji.
 472 0 [...] dans la littérature [f]
 472 0 [...] in literature [a]
 667 Wyrażenia typu: [przedmiot] w literaturze oraz sam przedmiot muszą być obowiązkowo wprowadzone na listę wzorcową
 670 RAMEAU
 681 \i Użyto w rekordzie: \a Powieść

Przykład nr 15

Local lvl: 1		Subdiv: n	Bib lvl: y	
ARN:	Rec Stat: n	Entrd: 950328	Used: 980929	
Type: z	Geo subd:	Govt Agn:	Source: d	
Roman:	Subj: z	Series: n	Ser num: n	Head: bbb
Ref status: a	Upd status: a	Auth status: n	Name: n	
Enc lvl: n	Auth/Ref: b	Mod rec:	Rules:	

- 010 s 95010618
 035 0052-04580
 040 GD U/GJ \c WA U/ZJ
 150 0 [...] w muzyce.
 260 \i hasła typu: [przedmiot] w muzyce lub [nazwa osobowa] w muzyce w odniesieniu do prac na temat występowania tych przedmiotów lub osób jako tematów muzycznych, np.: \a Orfeusz (mitologia grecka) w muzyce
 472 0 [...] dans la musique [f]
 667 Wyrażenia typu: [przedmiot] w muzyce oraz sam przedmiot muszą być obowiązkowo wprowadzone na listę wzorcową
 670 RAMEAU